

Le défournement

Le premier constat lors de l'observation de la charge en place, c'est qu'il y a eu des mouvements dans le four, sans que cela n'occasionne de casse importante. La paroi gauche de la superstructure s'est en effet légèrement affaissée sur une partie de la charge ; quelques pots étaient coincés sous la paroi et la soutenaient véritablement. Une personne s'est introduite dans l'alandier refroidi et la plus grande partie des récipients a été passée par la cheminée. Pour extraire les derniers pots et par mesure de sécurité, le laboratoire a été ouvert par l'extérieur après qu'il a été rempli de paille et de foin pour amortir d'éventuelles chutes.

De la cendre, quelques résidus non consommés du panier et des petits fragments de parois sont tombés sur les pots supérieurs, en y imprimant parfois quelques traces. Chaque récipient a été numéroté et photographié en place avant d'être extrait. Un état des lieux a ensuite été réalisé pour chaque pièce à l'extérieur du four.

Le résultat de la cuisson est homogène (fig. 3); les pots sont bien cuits et sonnants. Les contacts entre les récipients, même décorés de peinture, ne laissent pas de trace. L'oxydation de la barbotine donne des tons orangés identiques aux couleurs originales ; les glaçures sont vitrifiées mais de qualité différente en fonction de leur composition. Sur les 63 récipients enfournés, 10 montrent un léger éclat sur la lèvre, 6 sont fissurés, un est légèrement déformé et un s'est brisé.

Fig. 3. Céramique archéologique (à gauche – photo R. Gilles © AWaP) et reproductions par V. Durey (à droite).

Les perspectives

Presque toutes les questions à l'origine de ce programme d'expérimentation ont trouvé, si pas une réponse ferme, au moins matière à réflexion : méthodes de prospection, techniques de prélèvements, traitement et mise en œuvre de l'argile, recherche de « recettes » pour les décors, technique de construction d'un four, conduite d'une cuisson au bois, gestion des déchets... Assurément, l'expérience nourrira les études céramiques à venir. La perception de cet artisanat, de ses contraintes et de ses mécanismes est à présent plus concrète et la chaîne opératoire mieux comprise, ce qui constituera certainement un atout pour la fouille et l'examen des découvertes futures.

Enfin, des analyses pétrographiques et chimiques des argiles et des glaçures sont en cours sur les récipients médiévaux mosans. De telles analyses pourront être entreprises sur le produit de la cuisson expérimentale et permettront des comparaisons.

Vroegmiddeleeuwse bewoning te Wortegem Diepestraat (O.-VI.)

WOUTER DE MAEYER

In 2013 en 2014 heeft de archeologische dienst van SOLVA een onderzoek uitgevoerd op een terrein van 3,55 ha in Wortegem langsheen de Diepestraat (DE MAEYER, TAELEMAN & CHERRETTÉ 2018). De aanleiding voor het project is het RUP Sportterreinen en de bouw van een nieuw containerpark. Het projectgebied is gelegen op een noordwestelijke helling nabij de Rotbeek.

Archeologisch is er bijzonder weinig geweten over Wortegem. Afgezien van enkele luchtfotografische prospecties, is er geen informatie bekend. In de historische bronnen komt Wortegem voor het eerst voor in 964, wanneer de kerk aan de Sint-Pietersabdij van Gent is geschonken vermoedelijk door Arnulf I, graaf van Vlaanderen. Het nabijgelegen *forestum Methela* is belangrijk voor de geschiedenis van dit dorp. Er zijn aanwijzingen dat het Bouvelobos een restant is van het

vroegere *forestum* 'Methela' of 'Medele', wat in eigendom was van de graaf van Vlaanderen.

Er zijn tijdens de opgraving sporen uit verschillende periodes gevonden. Onder meer vuurstenen artefacten en een kuil uit het neolithicum met *in situ* verbranding (DE MAEYER, VANDENDRIESSCHE, DEFORCE & CROMBÉ 2018, 237-246), een paleobodem uit de late ijzertijd en diverse sporen uit de Romeinse periode. De sporen uit de late en de postmiddeleeuwen komen in een andere bijdrage in deze kroniek aan bod.

Eén waterkuil en wellicht één gebouwplattegrond zijn in de laat-Romeinse of vroegmiddeleeuwse periode, meer bepaald tussen het midden van de 4de en het midden van de 6de eeuw, te plaatsen. Daarnaast zijn er op het terrein indirecte

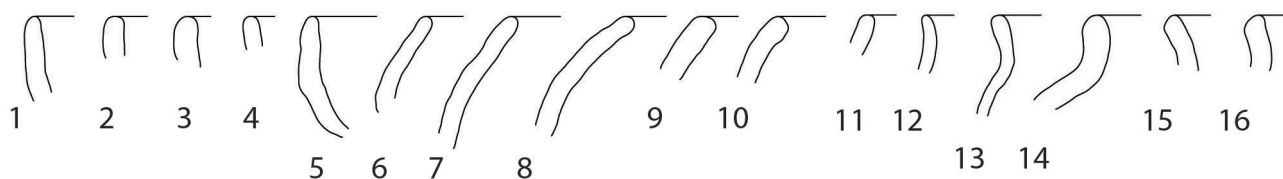

Fig. 1: Selectie van het Merovingisch handgevormd aardewerk van de site Wortegem Diepestraat, 1: handgevormd aardewerk zonder chamotteverschraling; 2-16: handgevormd aardewerk met chamotteverschraling.

aanwijzingen voor een occupatie in deze periode. Onder meer een radiokoolstofdatering op houtskool uit een recentere structuur en aardewerk met mogelijk een Germaanse herkomst zijn het vermelden waard. Pollenonderzoek (VAN DER MEER & LANGE 2016, 19-21) toont dat het landschap vergelijkbaar is met dat in de voorgaande periode. Er is een sterker signaal van akkerland aanwezig en er zijn aanwijzingen voor de aanwezigheid van fruitbomen in de nabijheid.

Een aantal sporen zijn chronologisch te plaatsen in de Merovingische periode. Deze sporen zijn op siteniveau moeilijk te interpreteren doordat ze vaak slechts fragmentarisch bewaard zijn ten gevolge van erosie. Het gaat onder meer om een palissade, enkele kuilen en fragmenten van greppels. Toch leverden enkele contexten een significante hoeveelheid Merovingisch aardewerk op. Belangrijk hierbij is de aanwezigheid van verschillende vormen en randtypes in het handgevormde aardewerk met chamotteverschraling, een technische groep die vooral gelinkt is met de bewoning in de valleien van Leie, Kale, Schelde en Dender (DE GROOTE & DE CLERCQ 2015, 363). Er zijn randen aanwezig van borden/kommen (1-5) en (kook)potten (6-16) (fig. 1). Bij de (kook) potten gaat het enerzijds om potten met een buidelvormig profiel (12-16) en een min of meer rechte of licht uitstaande

eenvoudige rand en anderzijds om potten met een sterk naar binnen staande rand en een ovoïdaal lichaam (6-11). Een typochronologie van deze groep is op dit moment door de stand van het onderzoek nog problematisch (DE GROOTE & DE CLERCQ 2015, 362). De datering van de vondsten in Wortegem, met 95,4% waarschijnlijkheid tussen 549 en 609 n. Chr. (R_Combine (1488,12) X2-Test: df=6 T=6.5(5% 12.6)), en de aanwezigheid van verschillende vormen en types kan hiertoe een bijdrage leveren.

De opgegraven sporen en structuren uit de Karolingische periode zijn te interpreteren als de rand van een grotere nederzetting die als voorloper van het huidige Wortegem te beschouwen is. De nederzetting is ontstaan aan de rand van het voormalige *Forestum Methela*. Daarbij zijn twee holle wegen duidelijk bepalend voor de organisatie van de site. Deze wegen zijn in oorsprong minstens in de Karolingische periode te dateren, maar gaan mogelijk terug op oudere wegtracés.

Wat betreft de gebouwen kan men er, naar analogie met andere sites in de ruime regio, van uitgaan dat het wellicht hoofdgebouwen zijn zonder een stalgedeelte. Ze zijn nagenoeg allemaal opgebouwd rond een kern van zes

Fig. 2: Vereenvoudigde plattegrond van de Karolingische sporen op de site Wortegem Diepestraat.

paalsporen, die op het eerste zicht aan de structuur van een spieker doen denken. Opvallend is dat in een aantal gevallen twee of drie paalsporen zijn aangetroffen in het verlengde van deze kern. Wellicht gaat het hier dus om een gebouw met een drieschepig deel met zoldering (de kern), terwijl de paalsporen in het verlengde van deze kern eerder wijzen op een tweeschepige constructie. Er zijn aanwijzingen dat voor het dak een schilddak is gebruikt al is ook het gebruik van een zadeldak niet uit te sluiten. Op basis van de beschikbare archeologische gegevens, zoals bijvoorbeeld de opgegraven waterputten, lijkt het aannemelijk dat er verschillende fases in de bewoning zijn geweest. Op basis van de gebouwplattegronden, de bijhorende vondsten en de uitgevoerde radiokoolstofdateringen is dit jammer genoeg niet te achterhalen. Een datering van deze contexten en structuren is te plaatsen tussen 750 en 900 n. Chr.

De pollenstalen uit de waterputten laten voor deze periode een bosarm cultuurlandschap zien, terwijl een zekere mate van bebossing wel blijkt uit het macrorestenonderzoek van de waterputten en holle weg. Het landschap rond de nederzetting is dan ook te omschrijven als een cultuurlandschap met akkers, grasland, moestuinen en boomgaarden. Uit de verschillende akkeronkruiden valt af te leiden dat er op een intensieve wijze aan akkerbouw werd gedaan (VAN DER MEER & LANGE 2016, 36).

Naast de gegevens over het landgebruik op en rond de site is uit de vondst van twee kuilen met metaalslakken af te leiden dat er in de nederzetting ook ambachtelijke activiteiten plaatsvonden. Het gaat om een secundaire smeedactiviteit die wellicht een vrij prominent karakter had op de site. Waarschijnlijk werkte de smid op een niveau dat het zelfvoorzienende karakter binnen de site oversteepte, en behoorde ook de nabije omgeving tot zijn werkgebied (WINDEY & LALOO 2017).

Wellicht reeds op het einde van de 9de eeuw en met zekerheid in de 10de eeuw verdwijnt de bewoning op deze terreinen en worden ze enige tijd alleen gebruikt als akker- en/of weideland. De vorming van twee poelen en het dichtslibben met afgespoeld materiaal van beide holle wegen

én het ontbreken van sporen uit de periode 10de-14de eeuw zijn hiervoor belangrijke aanwijzingen. De opvulling van de weg betekent niet noodzakelijk dat deze weg verdwijnt uit het landschap. De percelen op recentere kaarten zoals de Atlas der Buurtwegen tonen door perceelscheidingen en percelen met een specifieke vorm duidelijk aan dat er nog altijd sporen van de holle wegen aanwezig zijn gebleven in het landschap. De ingrepen in het landschap in de Karolingische periode hebben dan ook hun stempel gedrukt op het hedendaagse landschap.

Bibliographie

- De Groote K. & De Clercq W., 2015, *La Production De Céramique Du Haut Moyen Âge En Flandre (Belgique) Bilan Et Perspectives*, in: THUILLIER F. & LOUIS E. (dir.), *Turner Autour Du Pot, Les Ateliers De Potiers Médiévaux Du Ve Au XIIe Siècle Dans L'espace Européen*, Caen, p. 361–371.
- DE MAEYER W., VANDENDRIESSCHE H., DEFORCE K. & CROMBÉ P., 2018, Neolithische vondsten en een finaal-neolithische houtskoolrijke kuil te Wortegem-Diepestraat (Oost-Vlaanderen, BE), in: *Notae Praehistoricae*, jg. 38, Brussel, p. 237-246.
- DE MAEYER W., Taelman E. & Cherretté B., 2018, *Wortegem Diepestraat, Archeologisch onderzoek*, SOLVA Archeologie rapport 129 (onuitgegeven rapport), Vlierzele.
- VAN DER MEER W. & LANGE S., 2016, “*Veel bomen en nochtans maar weinig bos*” – *Archeobotanisch onderzoek van diverse sporen te Wortegem-Diepestraat (ijzertijd – nieuwe tijd)*, BIAxiaal 896 (onuitgegeven rapport), Zaandam.
- WINDEY S. & LALOO P., 2017, *Wortegem – Diepestraat. Analyse metaalslakken*, GATE Archaeology (onuitgegeven rapport), Gent.

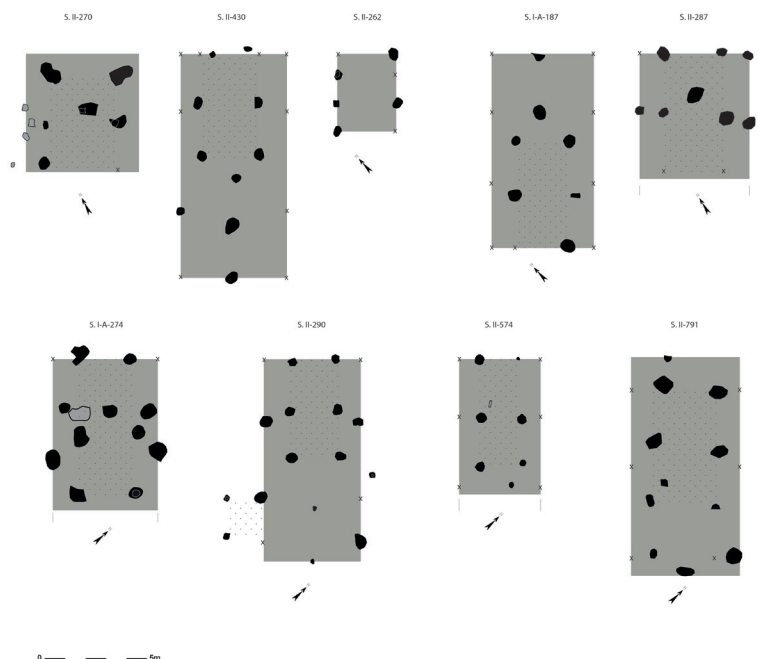

Fig. 3: Overzicht van de opgegraven gebouwplattegronden die in de Karolingische periode worden gedateerd.